

Miljöutskottet

Statsrådets redogörelse om livsmedelspolitik Mat2030 Finsk mat för oss och för världen

Till jord- och skogsbruksutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om livsmedelspolitik Mat2030 Finsk mat för oss och för världen (SRR 2/2017 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för utlåtande till jord- och skogsbruksutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- livsmedelsöverinspektör Minna Huttunen, jord- och skogsbruksministeriet
- miljöråd Tarja Haaranen, miljöministeriet
- ledamot Bettina Jakobsen, Europeiska revisionsrätten
- ledamot Ville Itälä, Europeiska revisionsrätten
- kabinetschef Turo Hentilä, Europeiska revisionsrätten
- sektionschef Olli Venelampi, Livsmedelssäkerhetsverket
- specialsakkunnig Anssi Ahvonen, Naturresursinstitutet
- specialforskare, kundchef Juha-Matti Katajajuuri, Naturresursinstitutet
- specialforskare Minna Kaljonen, Finlands miljöcentral
- verksamhetsledare Simo Moisio, Arktiska Armer rf
- direktör Heli Tammivuori, Livsmedelsindustriförbundet rf
- programchef Annaleena Soult, Food from Finland, Finpro ry
- programdirektör Esa Wrang, Food from Finland, Finpro ry
- matkulturombud Anni-Mari Syväniemi, Centraförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- verkställande direktör Elina Ussa, Bryggeri- och läskedrycksindustriförbundet rf
- medlem i delegationen för matpolitik Natalia Teikola, Finlands naturskyddsförbund rf
- skyddsexpert Annukka Valkeapää, WWF Finland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Statsrådets redogörelse om livsmedelspolitik (Mat2030) sätter upp visionen för Finlands livsmedelspolitik och riktlinjerna för de politiska målen och de centrala fokusområdena i framtiden. Redogörelsen förenar på ett mångsidigt sätt åtgärder som krävs för ett ansvarsfullt och hållbart livsmedelssystem.

Utskottet konstaterar att redogörelsen om livsmedelspolitik har tagits fram på grund av de förändringar som skett i vår omvärld, och förutsedda kommande förändringar. En global utmaning är att garantera matsäkerheten och tillgången till mat för en växande befolkning på ett hållbart sätt. År 2030 förväntas minst 8,5 miljarder människor leva på jorden. För ett hållbart livsmedelssystem bör man globalt lösa frågor som gäller framför allt säkerställande av en tillräcklig mat-, vatten- och energiproduktion genom att utnyttja begränsade naturresurser på ett sparsamt sätt. För Finlands del innebär ett hållbart livsmedelssystem bättre resurseffektivitet över hela livsmedelskedjan från jord till bord.

I redogörelsen konstateras att de centrala utmaningarna i livsmedelssystemet handlar om bland annat att trygga lönsamheten och produktiviteten i primärproduktionen och göra den mångsidigare, förbättra miljöhållbarheten och utveckla den cirkulära ekonomin. Utskottet understryker att ett framtida hållbart livsmedelssystem har nära kopplingar till miljö-, klimat- och energifrågor. Klimatförändringen, de knappa råvarorna och övriga miljöutmaningar innebär att livsmedelssystemet måste förändras och anpassas globalt och nationellt, men samtidigt skapar de möjligheter för ny affärsverksamhet och nya arbetstillfällen. I Finland kan tillväxtutsikterna för livsmedelsmarknaden klart förläggas till exportmarknaden.

Utskottet poängterar att principerna för resurseffektivitet och cirkulär ekonomi kommer att forma framtidens produktion och konsumtion av livsmedel. Miljödimensionen och en hög miljö-kvalitet som mervärde för livsmedlen bör bli konkurrensfaktorer i framtiden. Styrkorna hos det finländska livsmedelssystemet utgörs framför allt av rena livsmedel (inklusive liten användning av antibiotika) och säkerhet. I framtiden bör dessa allt bättre kunna tas till vara som konkurrensfaktorer.

Utskottet anser att redogörelsen anger rätt riktning för livsmedelspolitiken. Redogörelsen linjerar upp flera åtgärder som gör det möjligt att i fortsättningen producera god, ren och hälsosam mat med allt miljövänligare metoder. Utskottet betonar i synnerhet vikten av konkreta och långsiktiga åtgärder, och anser det vara bra att det efter riksdagsbehandlingen av redogörelsen utarbetas en verkställighetsplan med vilken man följer och utvärderar hur målen nås.

Primärproduktion och bekämpning av klimatförändringen

Redogörelsen beskriver också hur bekämpningen av och anpassningen till klimatförändringen påverkar jordbruket och utvecklingen av livsmedelssystemet och anknyter till energi- och klimatpolitiska mål för utsläppsminskningen. Det konstateras att konsumenterna blir allt mer medvetna

Utlåtande MiUU 11/2017 rd

om hälso- och miljöaspekterna och att det sannolikt behövs allt kraftigare klimat- och miljöåtgärder. Utskottet anser det viktigt att fästa särskild vikt vid att trygga så kallade ekosystemtjänster.

Utskottet påpekar att EU:s klimat- och energipolitik vägleder till minskade utsläpp av växthusgaserna inom hela ekonomin, och det är mycket sannolikt att utsläppsmålen skärps i fortsättningen. Av utsläppen från jordbruket ingår andra utsläpp från husdjursproduktion och odling än koldioxidutsläpp i ansvarsfördelningssektorn. Ungefär 20 procent av utsläppen inom ansvarsfördelningssektorn har jordbruksursprung (utsläpp från husdjursproduktion och från jorden). Livsmedlens andel av de relativa konsumtionsutsläppen kan öka när energiproduktionen utvecklas för att bli allt utsläppssnålare och energieffektivare. Då minskar utsläppen från i synnerhet mobilitet och boende.

För primärproduktionen anger redogörelsen att när det gäller jordbruksstödet arbetar man för att EU:s gemensamma jordbrukspolitik även efter 2020 ska ta hänsyn till Finlands särdrag. Utskottet anser det vara av största vikt att Finlands särdrag beaktas, men dessutom bör även ett hållbart resurs- och klimatsmart produktionssätt tas med i den jordbrukspolitiska reformen. Utskottet vill också understryka att målet bör vara att det nuvarande miljöersättningssystemet ersätts med ett effektivare stödsystem som har större verkan och är ändamålsenligare ur jordbrukarnas perspektiv. I detta sammanhang vill utskottet särskilt uppmärksamma försörjningsberedskapen. Dessutom bör ursprungsmärkningen utvecklas ytterligare.

Enligt redogörelsen gäller det att öka den inhemska produktionen av protein, att effektivisera användningen av inhemskt proteinfoder och göra den mångsidigare samt att öka den direkta användningen av inhemskt växtprotein som människoföda och uppmuntra livsmedelsexperter till innovativ produktutveckling. Vidare gäller det att stödja den inhemska växtförädlingsverksamheten för både åker- och trädgårdsväxter. Utskottet påpekar att enligt de nuvarande näringsrekommendationerna bör konsumtionen av köttprodukter och rött kött minskas. Ur hälso-, klimat- och miljöperspektiv går utvecklingen i rätt riktning om man i framtiden äter mindre kött än i dag. Andra proteinkällor, såsom inhemsk fisk, bondbönor, ärter och andra baljväxter samt spannmål, frön och svamp, bör däremot användas mer i kosten.

Främjande av cirkulär ekonomi

Resurssmårhet för ett hållbart livsmedelssystem förs fram som en viktig utgångspunkt i redogörelsen. Utskottet betonar att den cirkulära ekonomin är en central lösning för att trygga lönsamheten och produktiviteten i primärproduktionen och uppnå miljöhållbarhet. Cirkulär ekonomi avser ekonomiska modeller där det värde som ingår i materialen bevaras så länge som möjligt i samhället och där den ekonomiska tillväxten inte är beroende av förbrukningen av naturresurser. Inom ett hållbart livsmedelssystem i linje med den cirkulära ekonomin väljer konsumenterna livsmedel som ända från primärproduktionen har producerats genom att råvaror har använts på ett smartare sätt än i dag. På så vis kan utsläppen och resursförbrukningen minskas.

Redogörelsen om livsmedelspolitik linjerar upp att återvinningen av näringsämnen förbättras genom rådgivning, samarbete och förnyelse av produktionsanläggningar och produktionsutrustning samt genom stödjande av ny teknik som möjliggör hållbar cirkulär ekonomi. En övergång till cirkulär ekonomi handlar enligt utskottet om en mycket stor systemisk och principiell förändring, som kräver att alla tänkesätt förändras i grunden: inom det ekonomiska systemet, förvalt-

Utlåtande MiUU 11/2017 rd

ningen och konsumtionen, samt pionjärskap på alla fronter. I samråd med olika ministerier har Sitra tagit fram en nationell vägkarta för cirkulär ekonomi. Vägkartan stakar ut mål och åtgärder för att Finland ska bli ett ledande land inom cirkulär ekonomi fram till 2025. En tillräckligt konkret plan för att nå ekonomiskt mervärde och reducera administrativa flaskhalsar är en viktig utgångspunkt, anser utskottet. Det är också nödvändigt att genom konkreta pilotprojekt mer systematiskt gå in för att främja en försökskultur. Offentlig upphandling spelar en stor roll när det gäller att främja cirkulär ekonomi och få referenser, och det behövs framför allt mer livscykelänkande.

Utskottet betonar att vi behöver en ambitiös innovations- och investeringspolitik, där inte bara staten utan också kommunerna, landskapen och privata aktörer medverkar. Utan ytterligare åtgärder av det allmänna finns det risk för att vi blir långt efter i målen för återvinning av näringsämnen, påpekar utskottet. Miljöstyrningen inom jordbruket bör utvecklas över hela linjen så att den uppmuntrar till att utforma och införa nya lösningar för att minska på miljöbelastningen och nå positiva miljöeffekter, såsom att bevara den biologiska mångfalden.

Av åkrarna i Finland används ungefär 30 procent för att odla livsmedel som direkt används som människoföda och ungefär 70 procent för att möta behov inom husdjursproduktionen. I synnerhet husdjursproduktionen är starkt koncentrerad i Finland. Utskottet poängterar att den koncentrerade produktionen och de allt större gårdarna kräver nya aktiva åtgärder för att främja återvinningen av näringsämnen och minska på belastningen på vattendragen. Ett av målen för spetsprojektet "Kretsloppsekonomin slår igenom och vattendragen istandsätts" i regeringsprogrammet för statsminister Sipiläs regering är att mängden näringsämnen och humus som sköljs ut i vattendragen ska bli mindre, samtidigt som självförsörjningsgraden i fråga om näringsämnen och energi inom jordbruket höjs. Ett mer preciserat mål är att tillvaratagandet av näringsämnen inom områden som är känsliga med tanke på Östersjön och andra sjöar och vattendrag utökas med sikte på att minst 50 procent av gödsel och kommunalt avloppsslam ska omfattas av avancerad behandling före 2025. Utskottet ser det som mycket viktigt att långsiktigt utveckla konkreta tillvägagångssätt i ett längre perspektiv för att man i praktiken ska kunna förbättra självförsörjningen i fråga om näringsämnen och genom återvinning skapa ny affärsverksamhet och ekonomisk tillväxt. Detta innebär förutom användning och återvinning av näringsämnen också exempelvis skötsel av åkermarkernas struktur.

Inhemsk fisk

Utskottet konstaterar att det huvudsakligen är importerad fisk som har möjliggjort den kraftiga tillväxten för fiskmarknaden i Finland i dag. I början av 1980-talet bestod hälften av fiskkonsumtionen av inhemsk fisk, men i dag står den importerade fisken redan för mer än 80 procent. Det är viktigt att aktivt gå in för att höja andelen inhemsk fisk i konsumtionen, anser utskottet. Som utvecklingsområden för blå bioekonomi nämner redogörelsen vattenodling och yrkesfiske samt förädling av fiskråvara till värdefullare livsmedel, tillsatser och kosttillskott.

Utskottet anser att det behövs avancerad ny teknik, exempelvis recirkulationsodling, för att produktionen inom vattenodlingen ska kunna öka betydligt. Recirkulationsodling är oberoende av naturförhållandena och har ökat de senaste åren. Nya anläggningar finns bland annat på Åland och i Varkaus. Recirkulationsodlingen har en betydande tillväxtpotential, eftersom det går bra att kontrollera dess näringsbelastning och eftersom odlingsmiljön kan hållas på en optimal nivå året

Utlåtande MiUU 11/2017 rd

runt. Produktionsformen innebär att näringsbelastningen kan minskas till rentav en femtedel av belastningen från traditionell fiskodling, men det är en utmaning för produktionen att den nya tekniken är förknippad med betydande operativa risker och att investerings- och produktionskostnaderna är högre än vid traditionell produktion. Även styrning av etableringen medför tillväxtmöjligheter för vattenodling på nuvarande produktionsområden och med dagens teknik, men möjligheterna är begränsade på grund av inverkan på vattendragen.

Utskottet ser nya möjligheter också inom så kallad industriell symbios, där recirkulationsodling av fisk kombineras med annan produktionsverksamhet, exempelvis växthusodling. Synergimöjligheter finns också exempelvis i samband med cellulosaindustrin, där man kan utnyttja gemensam vattenreningskapacitet, industriell infrastruktur och spillenergi från processerna.

Utskottet konstaterar att den samlade konsumtionen av fisk bör styras till små och snabbväxande arter, såsom strömming och karpfisk, vid sidan om stora rovfiskar. I dagsläget används karpfisk rätt lite. Genom att öka användningen av karpfisk som livsmedel kan man också främja målfyllnaden för god ekologisk vattenstatus. Konsumtionen av strömming har rasat i Finland, och en betydande del av strömmingsfångsten blir foder eller exporteras. Så sent som på 1980-talet åt finländarna mer än 30 miljoner kilogram strömming per år, men i dag är konsumtionen nere i 3,5–4 miljoner kilogram. Utskottet konstaterar att det är möjligt att öka användningen av strömming som livsmedel, men då måste nya och mångsidigare produkter lanseras på marknaden. Utskottet vill betona att den administrativa byråkratin kring export av finsk fisk bör göras smidigare och att processerna bör snabbas upp.

Export av livsmedel

Livsmedelsindustrin är mycket viktig för sysselsättningen i Finland. Den sysselsätter direkt närmare 38 000 personer och indirekt mer än 300 000 personer. Hemmamarknaden ser inte ut att växa och därför står exporten för tillväxten. Den finländska livsmedelsexporten växer igen, och värdet av exporten är för närvarande 1,5 miljarder euro per år. Underskottet (ungefär 300 miljoner euro) på grund av den stängda ryska marknaden har tagits in under de två senaste åren. Trots ökningen är underskottet i handelsbalansen för livsmedel fortfarande ungefär 2,7 miljarder euro.

Programmet Food from Finland har som mål att fördubbla livsmedelsexporten till 3 miljarder euro fram till 2020 och att skapa ungefär 5 000 nya arbetstillfällen inom livsmedelsindustrin. Ambitionen är också att uppmuntra till allt bredare samarbete mellan företagen. Ett mål är att höja Finlands nationella profil och bygga ett starkt varumärke som ett land med kompetens inom livsmedelsproduktion. Avsikten är att ge finländska livsmedel en särskild roll vad gäller hög expertis, vilket gagnar hela värdekedjan inom livsmedelsindustrin och alla företag inom branschen. Utskottet ser det som viktigt att kontinuiteten i de exportfrämjande åtgärderna tryggas och att långsiktig verksamhet eftersträvas i stället för kortvariga projekt.

Utskottet konstaterar att de senaste livsmedelspolitiska trenderna har gällt ett ökat ekologiskt tänkande och oro över att miljön förändras, vilket tar sig uttryck i en mer ekologiskt medveten konsumtion också inom livsmedelspolitiken. När livsmedelsmarknaden som präglas av hård konkurrens och kostnadstryck globaliseras kommer miljöansvaret sannolikt att få en allt starkare framtoning. I redogörelsen nämns att en annan viktig faktor kan vara att produkter har ett litet kol-

Utlåtande MiUU 11/2017 rd

dioxid- eller vattenfotavtryck. Dessutom kan även ekologiskhet och frihet från kemikalier utgöra viktiga konkurrensfördelar.

Det finns mycket stora styrkor hos de inhemska råvarorna, men det gäller att kunna produktifiera dem. Till exempel när det gäller havre är Finland den näst största exportören efter Kanada, och avsikten är att ytterligare höja havreprodukternas förädlingsgrad. Glutenfritt havre och ekologiskt odlat havre exporteras för närvarande till ungefär 30 olika länder. Genom långsiktigt arbete bör man gå vidare från att exportera basprodukter och råvaror till att på bredare front exportera konsument- och mervärdesprodukter. Baljhavre (pulled havre) är ett bra exempel på en ny inhemsk innovation som kan exporteras.

Vattenledningsvattnet i vårt land är av bättre kvalitet än importerat vatten på flaska. Importen av förpackat vatten till Finland är mycket större än exporten. Utskottet anser det vara nödvändigt att utreda sådana frågor relaterade till beskattning och administrativa hinder som försvårar exporten av vatten. Man kan försöka marknadsföra finländskt vatten av hög kvalitet framför allt i de stater där vattenledningsvattnet inte är drickbart.

Även utvecklingen av nya mervärdeslivsmedel har tillväxtpotential. Mervärdeslivsmedel är livsmedel vars positiva hälsoeffekter har visats genom kliniska försök. Gynnsamma hälsofrämjande effekter söks hos så kallade bioaktiva livsmedelsingredienser samt hos vitaminer, spårämnen och andra näringsämnen. Utskottet vill framhålla forskningens betydelse när det gäller att utveckla mervärdeslivsmedel.

Utskottet understryker den speciella betydelse som långsiktigt varumärkesarbete baserat på finländska styrkor har för att höja livsmedelsexportens och turismens dragningskraft. Inom exporten får finländskheten sitt värde genom konsumenternas uppskattning och är av betydelse bara om finländska råvaror ger själva produkten och varumärkesberättelsen ett mervärde. Unika produktinnovationer och en stark varumärkesberättelse spelar en betydande roll när konkurrensfördelar byggs upp. Produkter med en hög förädlingsgrad kan bli framgångsrika exportprodukter, framför allt om de kan få hållbara varumärken baserade på forskningsrön. För detta behövs det emellertid en fungerande värdekedja där även mindre producenter har fungerande marknadsföringsstrukturer som också små aktörer kan använda sig av.

För att exporten från livsmedelsindustrin ska kunna utvecklas behövs det mer expertis inom marknadsföring och export och ny utbildning framför allt på yrkeshögskolenivå. Vidare behövs det internationellt exportsamarbete, som bör utvecklas framför allt med Sverige och Danmark.

Offentlig upphandling

I Finland använder de offentliga mattjänsterna 350 miljoner euro om året för att upphandla livsmedel. Utskottet konstaterar att den offentliga bespisningen och upphandlingen har en betydande potential att påverka livsmedelskedjans hållbarhet. Enligt de senaste utredningarna utnyttjas inte potentialen för offentlig upphandling tillräckligt inom miljö-, innovations- och näringspolitiken, eftersom upphandlingen saknar tydliga mål och upphandlarna alltför sällan saknar mer ingående kompetens när det gäller den invecklade upphandlingslagstiftningen. Det är fortfarande svårt att inkludera kvalitetsfaktorer (inklusive miljöaspekter) i upphandlingen, och det har inte på ett till-

Utlåtande MiUU 11/2017 rd

räckligt systematiskt sätt utformats någon ny efterlevnadskultur för att förnya upphandlingsförfarandena.

Genom kommunernas och städernas livsmedelsstrategier och genom upphandlingsförfaranden utgående från dem kan lokala livsmedelsproducenter och förädlare ges möjligheter att utveckla sin produktion och skapa nya sysselsättningsmöjligheter. Utskottet poängterar att upphandlingsorganisationerna behöver mer riktad rådgivning, anvisningar och kollegialt stöd samt spridning av goda exempel. Motivats guide, som hjälper aktörer inom den offentliga sektorn att upphandla ansvarsfullt producerade livsmedel, är ett mycket välkommet hjälpmedel.

Utskottet vill betona att de offentliga mattjänsternas uppgifter för att främja en hållbar bespisning bör identifieras allt tydligare. Kommunernas strategiska beslutsfattande och program har en nyckelposition när det gäller att nå målen för en hållbar bespisning, både i fråga om upphandling och i fråga om tjänster. Även skolorna bör bära sitt ansvar för matpedagogik, och eleverna bör engageras i att utveckla skolbespisningen. För att näringsrekommendationerna ska kunna omsättas effektivt i praktiken krävs det nära samarbete mellan aktörerna inom kosthåll, miljö och undervisning.

Utskottet konstaterar att enbart hänvisningar till kvalitetsstandarder och märken också kan användas i upphandlingsförfarandet, förutsatt att de kan verifieras på ett objektivt sätt. Det finns många märken som anger miljömedvetenhet och ansvar, exempelvis Solmärket och Rättvis handel. Utskottet vill betona att det nu är lämpligt tillfälle att vidta åtgärder för att initiera ett kvalitetssystem för hela produktionskedjan för ansvarsfullt producerad mat. Ett kvalitetskriterium kunde vara exempelvis spårbarhet över hela livsmedelskedjan ända från primärproduktionen. Ett verifierat kvalitetssystem med en lätt och klar administration skulle också lägga grunden för ett eget märke som ett sådant upphandlingskriterium som avses i lagen och skulle bidra till att stärka de inhemska livsmedlens ställning vid upphandling för det offentliga kosthåll. Samtidigt får små och medelstora företag bättre möjligheter att erbjuda den offentliga bespisningen sina säsongprodukter via direktförsäljning.

Matsvinn

Riktlinjerna för matsvinnet hör till den livsmedelspolitiska redogörelsens viktigaste punkter, anser utskottet. Matsvinnet har intagit en stark plats i den nationella debatten, och medvetenheten om matsvinnet har ökat snabbt under de senaste åren. Minskat matsvinn har blivit en av de största ansvarsfrågorna i livsmedelssystemet. Miljökonsekvenserna av matproduktionen är till ingen nytta om maten går till spillo. Utskottet konstaterar att matsvinnet har betydande klimatkonsekvenser. Naturresursinstitutets undersökningar visar att utsläppen av växthusgaser från svinnet i livsmedelskedjan uppgår till nästan tusen miljoner CO₂-ekvivalenter per år.

Enligt redogörelsen kan man försöka minska på svinnet i livsmedelskedjan genom att öka uppskattningen av maten och förbättra mätningen och uppföljningen av svinnet i livsmedelskedjan. Det är viktigt att ta fram metoder som får företagen att minska på matsvinnet, anser utskottet. Som bäst pågår flera projekt för att minska på matsvinnet, och inom dem identifieras hinder och sådant som ökar matsvinnet samt utformas god praxis för att minska på svinnet. Även mät- och uppfölj-

Utlåtande MiUU 11/2017 rd

ningsmetoder för matavfallet bör utvecklas framför allt med hjälp av digitalisering, anser utskottet

Utskottet anser det vara viktigt att satsa på att minska på svinnet från förplägnadstjänsterna, handeln och hushållen, eftersom mer än hälften av det ätbara svinnet i livsmedelskedjan uppkommer under dessa faser. Det är motiverat att koncentrera sig på det ätbara svinnet när man utreder hur stor del av befolkningen som kan mättas genom att det ätbara svinnet reduceras. För att kunna ta ställning till matsvinnet specifikt med tanke på matsäkerheten gäller det att från resultaten separera de delar av maten som är oätliga.

Utskottet konstaterar att målen att halvera matsvinnet enligt FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling (Agenda 2030) och EU-kommissionens paket om cirkulär ekonomi är ambitiösa. Enligt målen ska matsvinnet halveras bland återförsäljare och konsumenter fram till 2030. Utskottet påpekar att den livsmedelspolitiska redogörelsen inte ställer upp några numeriska mål för ett minskat matsvinn. Utskottet anser det vara viktigt att Finland linjerar upp tydliga numeriska mål för att minska på matsvinnet i hela kedjan. När de nationella minskningsmålen ställs upp gäller det också att precisera definitionen av matsvinn. Utifrån avfallshierarkin gäller det dessutom att koncentrera sig framför allt på att förebygga matsvinnet genom att öka konsumenternas medvetenhet och ta fram nya sociala innovationer.

Att minska på matsvinnet och utnyttja biflöden i produktionsprocesserna är exempel på viktiga åtgärder för att främja den cirkulära ekonomin. Handelns, restaurangernas och hushållens gemensamma ansvar accentueras när det gäller att minska på matsvinnet. Den framtida produktionen av mat omfattar också olika lösningar inom slutna kretslopp, och därför måste tillräckliga resurser reserveras för forskning och utveckling som gäller sådana lösningar.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottet föreslår

att jord- och skogsbruksutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 25.4.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Satu Hassi gröna
vice ordförande Silvia Modig vänst
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Tiina Elovaara saf
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Rami Lehto saf
medlem Eeva-Maria Maijala cent

Utlåtande MiUU 11/2017 rd

medlem Sari Multala saml
medlem Riitta Myller sd
medlem Martti Mölsä saf
medlem Saara-Sofia Sirén saml
medlem Ari Torniainen cent
medlem Mirja Vehkaperä cent.

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio
utskottsråd Marja Ekroos.